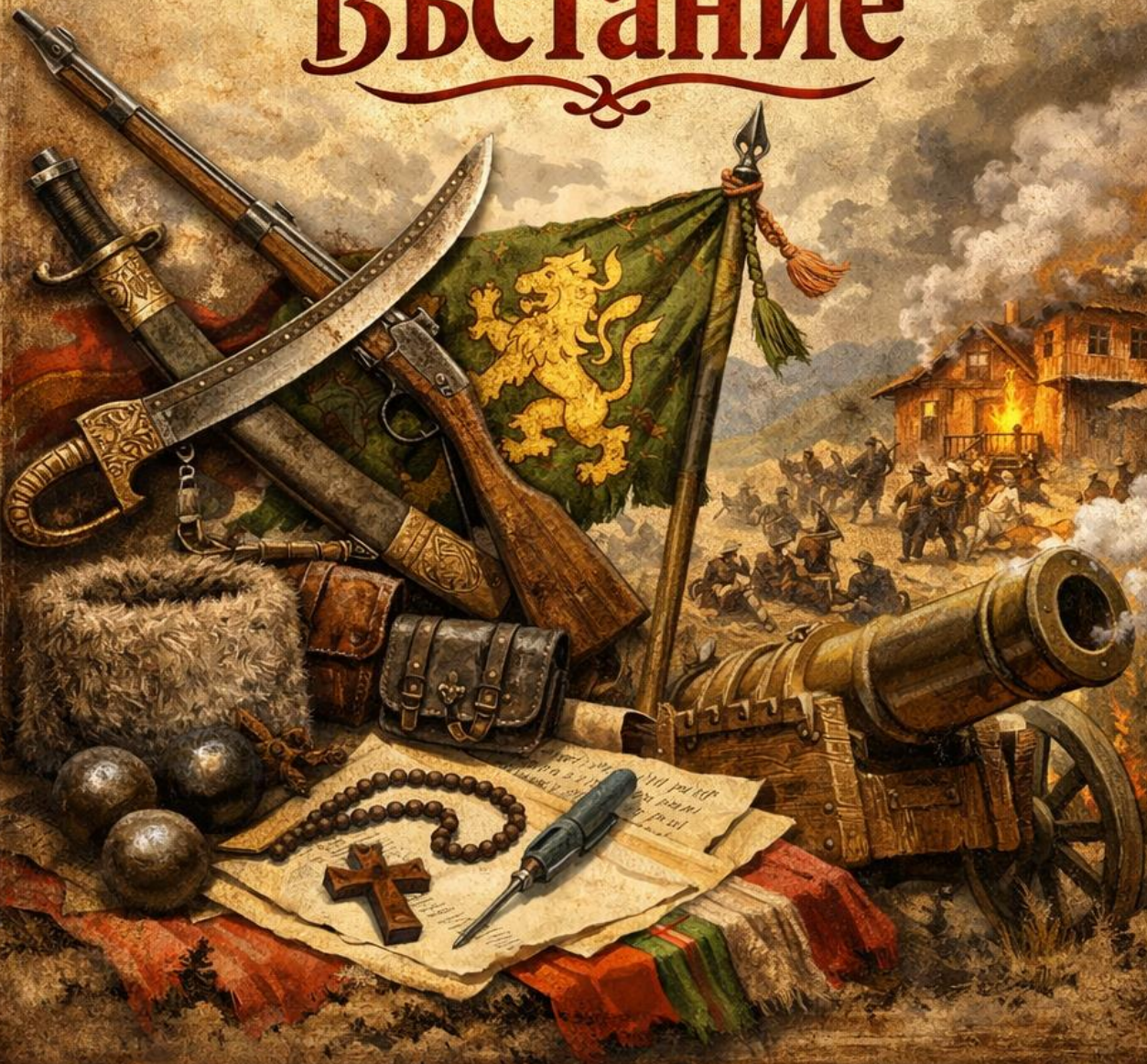

150

ГОДИНИ ОТ

Априлското Въстание

Априлското въстание от 1876 г. е едно от най-значимите събития в българската история. Чрез въоръжено въстание българите се опълчват на османската власт с цел освобождение и създаване на независима българска държава.

По стар стил въстанието избухва на **20 април 1876 г.** в град Копривщица и бързо се разпространява в Панагюрище, Перушица и Батак.

Сред организаторите са революционерите Георги Бенковски, Панайот Волов и Тодор Каблешков.

Въстанието е жестоко потушено. Загиват хиляди. Жестокостите при потушаването особено в Батак шокират европейското общество и водят до силен международен отзвук.

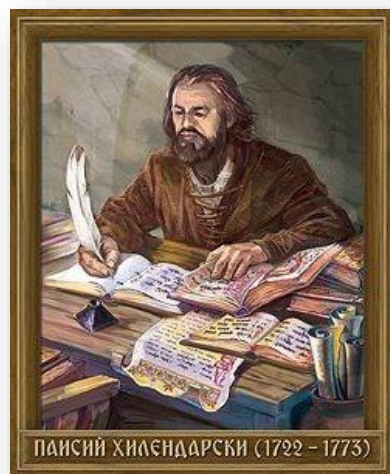
Събитията стават пряка причина за избухването на Руско-турската война (1877–1878), след която България се освобождава от османска власт.

Априлското въстание остава пример за смелост, саможертва и стремеж към независимост.

Въстанието не успява военно, но има огромно историческо значение, защото поставя българския въпрос на международната сцена и проправя пътя към свободата.

Животът на българите под властта на Османската империя започва в края на XIV век и се характеризира с липса на политическа независимост, тежки данъци и неравноправно положение на християнското население. Въпреки трудностите, българите успяват да съхранят своя език, вяра и традиции, което се оказва решаващо за тяхното оцеляване като народ.

През XVIII и XIX век започва периодът на Българското възраждане – време на духовно и културно пробуждане. Развиват се образованието и книжовността, създават се училища и се разпространяват книги на български език. Важна роля за събуждането на националното съзнание играят личности като Паисий Хилендарски и Софроний Врачански.

Съществен успех е извоюването на църковна независимост чрез създаването на Българска екзархия през 1870 г.

С нарастването на националното съзнание се засилва и стремежът към политическа свобода. Започва подготовка за организирана революционна борба чрез създаване на тайни комитети и разпространяване на идеи за освобождение. В този процес ключова роля играят дейци като Георги Раковски, Васил Левски и Христо Ботев. Тяхната дейност подготвя почвата за въстанията срещу османската власт, сред които най-значимо е Априлското въстание, превърнало се в символ на българската борба за свобода.

Подготовката на Априлското въстание започва в началото на 1876 г., когато българските революционери осъзнават, че е необходима добре организирана и координирана борба срещу османската власт. За тази цел в румънския град Гюргево е създаден т.нар. Гюргевски революционен комитет, в който участват дейци като Панайот Волов, Георги Бенковски, Стефан Стамболов и други. Комитетът изработва план за въстание и решава то да избухне през пролетта на същата година.

Окръг Гюргево, Румъния

За по-добра организация българските земи са разделени на няколко революционни окръга – Търновски, Сливенски, Врачански и Пловдивски (наричан още Четвърти революционен окръг). Всеки окръг има свой ръководител и задача да подготви населението за участие във въстанието чрез създаване на местни комитети, събиране на оръжие и обучение на въстаници.

Особено важна е ролята на Георги Бенковски, който е един от главните организатори в Четвърти революционен окръг с център Панагюрище. Той създава т.нар. „Хвърковата чета“ – подвижен въоръжен отряд, който обикаля селищата, вдига населението на въстание и поддържа връзка между отделните райони. Благодарение на неговата енергичност и решителност въстанието в този окръг е най-добре организирано и най-масово.

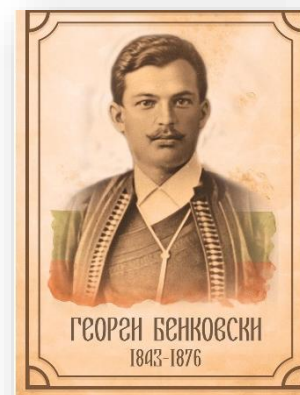

Хвърковатата чета – худ. Петър Морозов

Чрез дейността на Гюргевския революционен комитет и активната роля на личности като Бенковски се създават условия за избухването на въстанието, което се превръща в най-големия организиран опит за освобождение на България през Възраждането.

Георги Бенковски е една от най-ярките личности в българското националноосвободително движение. Той е роден през 1843 г. в Копривщица с истинско име Гаврил Груев Хлътев. В живота си пътува много и натрупва богат опит, който по-късно му помага в революционната дейност.

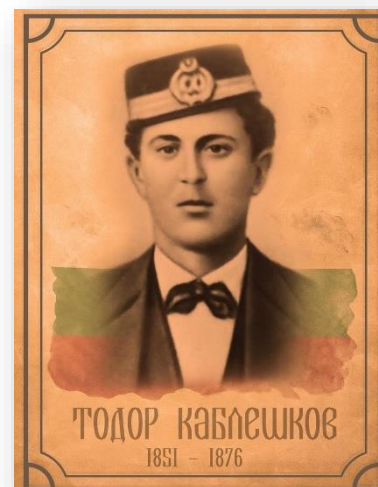

Бенковски играе изключително важна роля в подготовката и провеждането на Априлското въстание, като е един от главните организатори в Четвърти революционен окръг с център Панагюрище. Той обикаля селищата, убеждава хората да се включат във въстанието и успява да повдигне духа им със своята решителност и силно въздействие върху околните. Най-значимото му дело е създаването на „Хвърковатата чета“ – подвижен въоръжен отряд, който бързо се придвижва между различните населени места, разпространява въстанието и поддържа връзка между отделните райони. Благодарение на неговата енергичност въстанието в този окръг е най-добре организирано и най-масово.

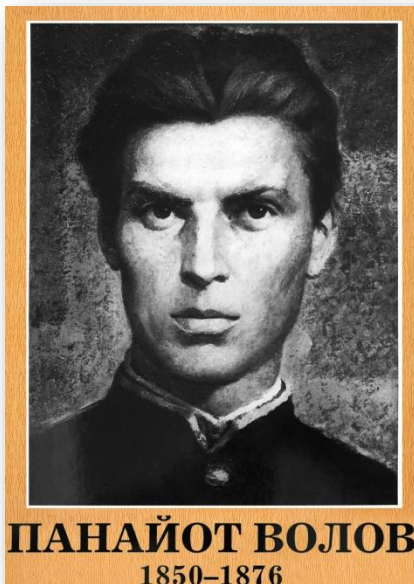
След разгрома на въстанието Бенковски се опитва да се укрие, но е предаден и убит през май 1876 г. край река Костина. Той остава в българската история като символ на смелост, решителност и саможертва в борбата за освобождение.

Тодор Каблешков е български революционер и една от най-значимите фигури в националноосвободителното движение през XIX век. Той е роден през 1851 г. в Копривщица. Още като млад учи в родния си град, а по-късно работи като телеграфист, което му помага да изгради връзки и организационни умения.

Каблешков става председател на местния революционен комитет в Копривщица и има важна роля в подготовката на Априлско въстание. На 20 април 1876 г. именно той обявява началото на въстанието в града. След това написва прочутото „*Кърваво писмо*“, с което известява Георги Бенковски, че въстанието е започнало. След потушаването на въстанието Тодор Каблешков е заловен от османските власти. Докато е задържан в Габрово през 1876 г., той се самоубива, за да не бъде подложен на мъчения и разпити. Макар да умира едва на 25 години, Тодор Каблешков остава в българската история като символ на смелост, саможертва и борба за свобода.

Панайот Волон е един от изявените дейци на българското националноосвободително движение през XIX век и е активен участник в подготовката и провеждането на Априлско въстание. Роден е през 1850 г. в Шумен. Получава добро образование, като учи както в България, така и в чужбина, включително в Букурещ, където попада под влиянието на революционните идеи. Волон се включва активно в дейността на Българския революционен централен комитет и е определен за главен апостол на Четвърти революционен окръг.

По време на подготовката на въстанието той отстъпва ръководната роля на Георги Бенковски, но остава негов близък съратник и участва активно в бойните действия.

След избухването на въстанието Волон се сражава смело заедно с въстаниците. След неговото потушаване той се опитва да се укрие и да продължи борбата, но през май 1876 г. загива трагично при опит да премине река край Троян.

Панайот Волон остава в историята като смел и отдаден революционер, посветил живота си на освобождението на България.

Иларион Драгостинов (*Арбанасчето*) е български революционер и активен участник в националноосвободителното движение през XIX век.

Роден е през 1852 г. в Арбанаси. Получава образование в родния си край, а по-късно се включва в революционната дейност, вдъхновен от идеите за освобождение на България от османска власт.

Драгостинов става член на Българския революционен централен комитет и участва активно в подготовката на Априлско въстание като един от апостолите в Първи революционен окръг - Търновския. Той работи за организиране на населението и създаване на въстанически чети. След избухването на въстанието взема участие в бойните действия срещу османските сили. След потушаването му се опитва да се укрие, но е преследван и заловен.

През 1876 г. Иларион Драгостинов загива, оставайки в българската история като пример за смелост, саможертва и преданост към идеята за свобода.

Стоян Заимов е български общественик, революционер и писател, свързан с борбата за освобождението на България през XIX век. Роден е през 1853 г. в Чирпан. Още като млад се включва в революционното движение и става член на Българския революционен централен комитет.

Заимов участва активно в подготовката на Априлско въстание, като развива дейност в различни райони на страната и работи за организиране на местните комитети. Заради революционната си дейност е заловен от османските власти и осъден на заточение, което излежава в Диарбекир.

След Освобождението на България той се завръща и се включва активно в обществения и културния живот на страната.

Стоян Заимов става автор на редица мемоарни и исторически произведения, в които описва революционната борба и събитията около въстанията. Той заема и важни административни длъжности, като допринася за развитието на образованието и културата в България.

Умира през 1932 г., оставяйки значимо наследство като революционер и хроникьор на българската освободителна борба.

Георги Тиханек е български революционер, свързан с националноосвободителното движение през XIX век и с подготовката и участието в Априлско въстание. За него се знае сравнително малко в историческите източници, но той е свързан с дейността на местните революционни комитети и с организацията на въстаническите действия в периода на подготовката на въстанието.

Тиханек се включва в революционната мрежа, която координира усилията за въоръжена борба срещу османската власт, и подпомага разпространението на идеите за освобождение. След потушаването на въстанието съдбата му не е добре документирана, но името му остава част от списъка на участниците в революционното движение, дали принос към борбата за свободата на България.

Наследници на Георги Тиханек твърдят, че именно от неговата пушка е произведен първият изстрел, дал начало на Априлско въстание.

“Братя!

*Вчера пристигна в село Неджеб ага, из Пловдив, който
поиска да затвори няколко души заедно с мене.*

*Като бях известен за вашето решение, станало в
Оборишкото събрание, повиках няколко души юнаци и след
като се въоръжихме, отпавихме се към конака, който
нападнахме и убихме мюдюра, с няколко заптиета...*

*Сега, когато ви пища това писмо, знамето се развява пред
конака, пушките гърмят, придружени от ека на черковните
камбани, и юнаците се целуват един други по улиците!...*

*Ако вие, братя, сте били истински патриоти и апостоли на
свободата, то последвайте нашия пример и в Панагюрище...*

Копривщица, 20 априли 1876 г.

Т. Каблешков.

*Бях очевиден, когато се извърши всичко описано в
писмото на Тодора. Тръгвам за Кисуря, за да направя
същото.*

Н. Караджов”

„Кървавото писмо“ е един от най-известните символи на българското националноосвободително движение и началото на Априлско въстание.

То е написано на 20 април 1876 г. в Копривщица от Тодор Каблешков, след като въстанието в града вече е започнало. Поводът е убийството на местния турски управител – каймаканина, и избухването на въоръжени действия от страна на българските въстаници, които решават, че планът им е разкрит и трябва незабавно да действат.

Каблешков написва писмото като вид официално съобщение до революционния комитет и до съратниците си, най-вече до Георги Бенковски, който е един от главните организатори на въстанието в Четвърти революционен окръг.

Писмото е наречено „кърваво“, защото Каблешков подписва текста със символична „кръв“, като използва червено мастило или според някои предания – реална кръв, за да подчертае драматичния момент и започналата въоръжена борба.

Основното значение на „Кървавото писмо“ е, че то се смята за официалния сигнал за избухването на въстанието в региона, а също така бързо се разпространява и вдъхновява въстаниците в други селища.

Днес писмото се възприема като един от най-силните символи на саможертвата и решимостта на българските революционери в борбата за свобода.

По време на Априлското въстание участието не се ограничава само до революционните дейци – в него се включват и широки слоеве от българското общество, включително селяни, занаятчии, жени и деца, които играят важна роля в различни форми на подкрепа и съпротива.

Основната маса от участниците са **селяните**. Те се включват във въстанието като въстаници, носители на оръжие, куриери и помощници. Много от тях напускат нивите и семействата си, за да се присъединят към четите или местните въоръжени групи. Освен пряко участие в боевете, селяните осигуряват храна, подслон и информация за движението на османските части.

Занаятчиите в градовете и селата също имат важна роля. Те изработват или поправят оръжие, изковават остриета, правят куршуми и барут, както и осигуряват техническа подкрепа за въстаниците. Част от тях участват и в самите бойни действия, особено в укрепването на селищата и организирането на отбраната.

Жените също са активна част от въстанието. Те помагат като пренасят тайни съобщения, храна и лекарства, укриват въстаници и ранените, а понякога участват и в бойните действия. Много жени проявяват изключителна смелост, като защитават своите семейства и селата си по време на нападенията и кланетата след потушаването на въстанието.

Децата най-често участват като куриери и помощници – предават съобщения между комитетите, наблюдават движенията на османските войски или помагат в укриването на оръжие и провизии. Макар и непреки участници, те често са изложени на същите опасности като възрастните по време на събитията.

Така въстанието се превръща в общонародно дело, в което различни социални групи, независимо от възраст и положение, допринасят според възможностите си за борбата за свобода.

Райна Княгиня, с рождено име Райна Попгеоргиева Футекова, е една от най-известните женски фигури, свързани с Априлското въстание.

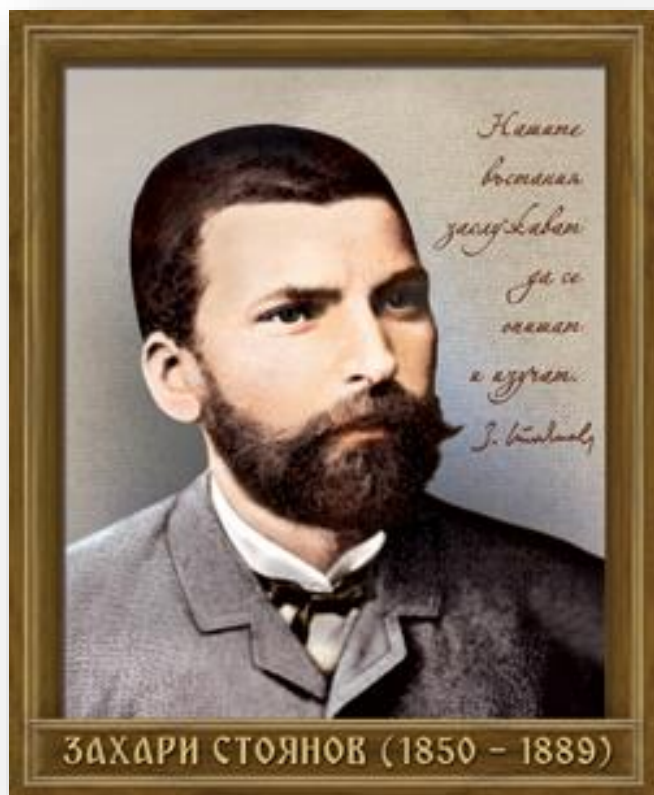
Родена е през 1856 г. в Панагюрище, получава добро образование и става учителка. По време на подготовката на въстанието местните революционни дейци ѝ възлагат важната задача да ушие знамето на въстаниците. Райна изработва знаме с надпис „Свобода или смърт“, което се превръща в един от най-силните символи на въстанието.

След избухването на въстанието тя активно се включва в действията. Облича се като въстаник, носи оръжие и помага на въстаническите отряди в Панагюрище. Заради тази си дейност след разгрома на въстанието е заловена от османските власти.

Райна Княгиня е подложена на тежки разпити и унижения, но оцелява и по-късно е освободена. След Освобождението на България тя продължава живота си като учителка и обществено активна личност, посветена на образованието и възпитанието на младите поколения.

Въстаничката Героиня Райна Г. Футекова,
която е участвувала въ Панагюрското въста-
ние. Въображението ѝ е дадена въ дълга-
та „Турският шербет въ България“. Про-
дана С. Стамболикъ.)

Захари Стоянов е една от най-важните личности, свързани с документалното описване и съхраняване на паметта за Априлско въстание. Той не е сред основните организатори на въстанието, но е пряк участник и особено ценен като негов **свидетел и летописец**.

Захари Стоянов е роден през 1850 г. в Русе. По време на подготовката и избухването на въстанието той се включва в революционните среди и подпомага дейността на комитетите. След потушаването на въстанието той попада сред оцелелите, които събират сведения за събитията, разпитват свидетели и описват случилото се.

Най-голямото му значение е, че по-късно той написва „**Записки по българските въстания**“. В тази книга подробно и емоционално описва събитията около Априлското въстание, участниците, боевете и трагичните последици. Благодарение на неговия труд днес имаме едни от най-пълните и живи разкази за този период.

Захари Стоянов става важна обществена фигура в следосвобожденска България, включително политик и публицист, но най-голямото му историческо значение остава като **хроникьор на революционната епоха** и пазител на спомена за въстанието.

Джануариъс Макгахан

По време на Априлско въстание важна роля за разпространението на информацията за събитията изиграват чуждестранни журналисти и наблюдатели, които посещават пострадалите райони и описват видяното пред

международната общественост.

Най-известният сред тях е Джануариъс Макгахан, който работи за британския вестник *Daily News*. Той пристига в България малко след потушаването на въстанието и обикаля най-засегнатите места, включително Панагюрище и Перушица. В своите репортажи Макгахан описва с голяма точност и емоционална сила разрушенията, насилието и страданията на българското население, което предизвиква силен международен отзвук.

Юджийн Скайлър

По това време е дипломат на САЩ в Османската империя. Той също посещава пострадалите райони и потвърждава сведенията за жестокостите. Неговите доклади и писма до западната преса допълнително засилват вниманието на Европа и Америка към случващото се в България.

Благодарение на работата на тези чуждестранни журналисти и дипломати Априлското въстание придобива международна известност и предизвиква обществена реакция в Европа, която оказва натиск върху Османската империя и допринася за по-широка подкрепа към българската кауза.

Априлско въстание не успява да постигне целта си поради съчетание от обективни и организационни причини, които значително отслабват силата на въстаниците спрямо Османската империя.

На първо място, въстанието избухва преждевременно и неедновременно във всички революционни окръзи. Планът на Българския революционен централен комитет предвижда координирано въстание в цялата страна, но в някои райони подготовката е по-слаба или действията започват твърде рано. Това позволява на османските власти бързо да се ориентират и да съсредоточат силите си срещу отделните огнища на бунта.

Второ, въстаниците са зле въоръжени и недостатъчно обучени в сравнение с редовната османска армия. Повечето разполагат с ограничено количество оръжие, често остаряло или самоделно, докато срещу тях са изпратени добре организирани военни части и башибозук.

Трето, липсата на достатъчна външна подкрепа също се оказва решаваща. Въстанието остава изолирано и не получава навременна военна помощ от други държави, което го поставя в неравностойно положение.

Освен това организационната структура на въстанието, макар и добре замислена, не успява да издържи на бързата реакция и мащабните репресии на османските власти. В резултат отделните въстанически огнища като Панагюрище и Перуцица са изолирани и разгромени едно по едно.

Въпреки военния неуспех, въстанието има огромно политическо и морално значение, защото привлича вниманието на Европа и поставя българския въпрос в центъра на международната политика.

По време на Априлско въстание едно от най-трагичните събития е т.нар. **Баташко клане**, което се превръща в символ на огромните страдания на българското население.

След избухването на въстанието в района на Батак местните жители се включват в съпротивата и се опитват да защитят града си. Когато османските сили и башибозукът достигат до Батак, започват тежки боеве, а след това и масови репресии срещу населението. Въпреки първоначалната съпротива, въстаниците и жителите не могат да се противопоставят на многократно превъзходящите сили.

След превземането на града започват масови убийства на цивилни – мъже, жени и деца. Хората са избивани без разлика, а много се укриват в църквата „Света Неделя“, която по-късно се превръща в място на една от най-големите трагедии – там също загиват стотици хора.

Къщите са опожарени, а целият град е почти разрушен.

Жертвите в Батак и околните селища са стотици, като точният брой не е напълно установен.

Новините за събитията в Батак, разпространени по-късно от чуждестранни свидетели като Джануариъс Макгахан, предизвикват силен международен отзвук и шок в Европа.

Днес Баташкото клане остава един от най-болезнените и важни символи на българската история, напомнящ за цената на борбата за свобода.

Априлското въстание има изключително голямо значение за българската история, въпреки че е неуспешно. Но то показва пред света, че българският народ организирано се стреми към свобода и не приема османското владичество. Макар въстанието да е потушено, неговият мащаб и саможертва доказват, че българският национален въпрос вече не може да бъде пренебрегван.

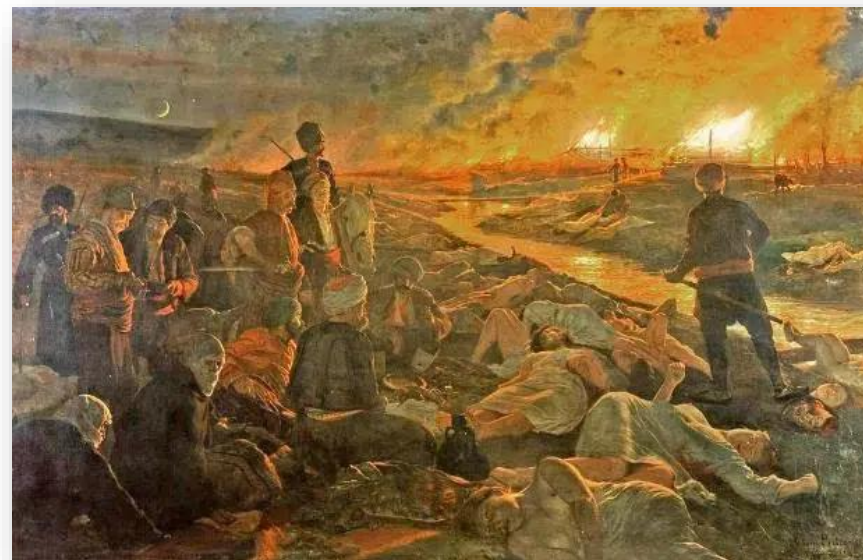
Въстанието предизвиква силен международен отзвук. Благодарение на репортажите на чуждестранни журналисти в Европа и Америка се разпространяват сведения за жестоките репресии и масови убийства. Това води до обществен натиск върху Османската империя и засилва вниманието на великите сили към българския въпрос.

Въстанието има огромно морално значение за българите. То се превръща в символ на саможертва, свобода и национално единство. Личности като Тодор Каблешков,

Георги Бенковски, Райна Княгиня и други остават завинаги в националната памет като герои.

Априлското въстание става една от основните предпоставки за последвалото Освобождение на България през 1878 г., защото ускорява международните процеси, довели до Руско-турската война.

Въпреки военния си провал, въстанието има огромно историческо, политическо и духовно значение за България.

Писмо до героите на свободата

Скъпи герои от Априлското въстание,

Пиша ви това писмо с дълбоко уважение, благодарност и преклонение!

Когато мисля за вас, си давам сметка, че борбата за свобода не е била лесен избор, а дълъг и тежък път, изпълнен с лишения, неправди и страдания. Тя не е случайност или нечие хрумване, а осъзната цел и свята кауза, за която поколения българи са страдали и мечтали. Хиляди са живели без права и сигурност за своя дом и семейство под тежестта на духовен и материален гнет. И въпреки всичко, вие – смелите и будни българи – намерихте сили да се изправите и поведете народа към свободата.

Свободата е най-ценното ни национално наследство!

Живеейки в свободна България, мога да уча, мечтаю и се развивам; да съзерцавам залеза над Балкана и усещам полъха на вятъра от морето, да вдишвам аромата на пролетните цветя от полето и слушам птичите песни от ясният небосвод на родината ни!

Скъпи герои, ако можехте днес да сте сред нас, убеден съм, че щяхте да се гордеете със своята жертвоготовност, затова че България е на картата на Европа, че българска песен лети високо в Космоса, че българският език традиции и култура са живи, че се знае за постиженията на българските учени, спортисти и културни дейци по света.

Когато чуя българския химн и видя разветия трибагреник, се гордея, че съм част от вас - силен народ, устоял под ударите на петвековния гнет!

Бенковски, Волов, Каблешков, Райна Княгиня, Бачо Киро, Баба Тонка, Кочо, Ботев, Левски - знайни и незнайни герои - с живота и делото си вие заплатихте цената на свободата! В Копривщица, Батак, Перущица, Панагюрище, Дряново, Рибарица, Околчица, Стрелча ние поднасяме цветя и коленичим пред паметниците, символ на подвига ви. Вярвам, че се гордеете с нас, когато се стремим да бъдем достойни за вашата саможертва.

Благодаря ви за свободата, български герои!

Благодаря ви за силата, която ни дадохте, и за примера, който ни оставихте!

С достойнство ще пазя паметта за вашия героизъм и ще се стремя да прославям името на България с каузи за мир и разбирателство с другите народи!

**Дълбок поклон пред паметта ви, борци за
национална свобода!**